

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2007, sp. zn. 29 Odo 1216/2005, ECLI:CZ:NS:2007:29.ODO.1216.2005.1

Číslo: 50/2008

Právní věta: Obchodní podíl lze vydržet jako věc movitou.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.08.2007

Spisová značka: 29 Odo 1216/2005

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obchodní podíl, Vydržení

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 26. 6. 2003 zastavil Vrchní soud v Olomouci řízení o odvolání proti výroku III. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 2. 2002, ve znění opravného usnesení ze dne 3. 12. 2002, o poplatkové povinnosti (výrok I.). Dále odvolací soud odmítl odvolání JUDr. M. Z. proti výmazu Ing. J. Z. a M. P., odvolání Ing. J. Z. proti výmazu JUDr. M. Z. a odvolání M. P. pro výmazu JUDr. M. Z. a Ing. J. Z. (výrok II.). V prvním výroku, pokud jím byli z obchodního rejstříku vymazáni JUDr. M. Z., Ing. J. Z. a M. P. jako společníci navrhovatelky a ve druhém a čtvrtém výroku odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil (výrok III.).

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že přejímá jako správná skutková zjištění soudu prvního stupně. Dále konstatoval, že změna zápisu v obchodním rejstříku byla napadeným usnesením povolena na základě toho, že pravomocným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. 8. 2002 byla vyslovena neplatnost části smluv o převodu obchodního podílu (ze dne 26. 7. 1994 - dále též jen „smlouvy o převodu části obchodního podílu“), a to v bodech II. a III. upravujících prodej a koupi obchodního podílu. Smlouvy byly totiž sjednány jako úplatné, aniž byla stanovena výše úplaty. I když Krajský obchodní soud v Brně v odůvodnění svého rozhodnutí dospěl k závěru, že jde o část oddělitelnou, a tedy není třeba vyslovit neplatnost celých smluv o převodu obchodního podílu, závazný je pouze výrok rozhodnutí a z toho vyplývá, že byla vyslovena neplatnost té části smlouvy, kterou převodce úplatně převádí na nabyvatele část obchodního podílu a nabyvatel tuto část za úplatu přijímá.

Po oddělení bodů II. a III. o prodeji a koupi obchodního podílu neobsahují posuzované smlouvy žádný projev vůle směřující ke vzniku nebo zániku práv a povinností. Z toho vyplývá, že neplatnou část

nelze oddělit od zbývajících částí smlouvy, aniž by tato ztratila svůj smysl. Neplatné jsou proto celé smlouvy a k převodu obchodního podílu na ostatní společníky tedy nedošlo; proto soud prvního stupně správně zapsal tento stav do obchodního rejstříku.

Odvolační soud posuzoval i námitku vydržení obchodních podílů vznesenou v odvolacím řízení. Podle ustanovení § 134 obč. zák. lze vydržením nabýt pouze věcné právo, o kterém to stanoví zákon, tedy právo vlastnické nebo právo odpovídající věcnému břemeni. Obchodní podíl je souhrnem práv a povinností společníka ve vztahu ke společnosti, a to nejen věcných, zákon možnost jeho vydržení výslovně neupravuje, proto předmětem vydržení být nemůže.

Proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu podali JUDr. M. Z. a Ing. J. Z. dovolání. Co do jeho přípustnosti odkazují na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelé tvrdí, že Krajský obchodní soud v Brně rozhodnutím ze dne 10. 8. 2000 rozhodl ve vztahu k nim tak, že určil, že smlouva o převodu obchodního podílu ze dne 26. 7. 1994 uzavřená mezi nimi a K. H. je „v části bodů II. a III. upravujících prodej a koupi obchodního podílu“ neplatná. Dále rozhodl tak, že ve zbývajícím rozsahu se žaloby zamítají. Soud tedy v žádném případě nerozhodl o neplatnosti smluv o převodu obchodního podílu jako celku. Proto ani tyto smlouvy nebyly „zrušeny“, ale soud rozhodl pouze o neplatnosti jejich částí, a to bodů II. a III. týkajících se koupě a prodeje.

Podstatnou skutečností podle dovolatelů je, že ve zbývajícím rozsahu byla žaloba K. H. zamítnuta. K. H. se totiž domáhala i určení, že celá smlouva je neplatná a že je jedinou společnicí Č. – I. D., spol. s r. o. Soud přitom žalobkyni vyhověl pouze částečně a v odůvodnění vysvětlil, že tato neplatnost nemá vliv na platnost smlouvy jako celku, ani vliv na tehdejší uspořádání vztahů ve společnosti. Ze smlouvy jednoznačně vyplývá úmysl smluvních stran, že K. H. převedla části svého obchodního podílu v rozsahu vymezeném smlouvou na oba dovolatele, kteří jej přijali. Dovolatelé jsou přesvědčeni, že absence konkrétní částky jako ceny převáděných částí obchodního podílu nezakládá neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu.

Dovolatelé namítají, že i kdyby byly závěry napadeného rozhodnutí správné, nelze provést změnu zápisu, respektive je nutno rozhodnutí soudů obou stupňů zrušit, protože obchodní podíly vydrželi ve smyslu ustanovení § 134 odst. 1 obč. zák., neboť od podpisu smluv o převodu obchodního podílu byli po dobu delší tří let v dobré víře, že předmětné obchodní podíly jsou jejich „vlastnictvím“. Dovolatelé dále snášejí argumenty pro závěr, že byli oprávněnými držiteli obchodních podílů. Ve vztahu k možnosti vydržení „vlastnictví“ k obchodnímu podílu, odkazují na názory v literatuře, podle nichž lze vydržet vlastnictví cenného papíru. Ohledně vydržení obchodního podílu však zatím ani v literatuře ani v rozhodovací praxi soudu odpověď najít nelze. Tvrdí, že obchodní podíl je svojí povahou blízký cennému papíru, konkrétně akcii v zaknihované podobě; je-li tedy možné vydržení u tohoto cenného papíru, je možné i u obchodního podílu.

Dovolatelé navrhují, aby odvolací soud napadené usnesení odvolacího soudu i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil usnesení odvolacího soudu, s výjimkou výroků I. a II., a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ě n í :

Dne 8. 1. 2003 byl na majetek K. H. prohlášen konkurs, čímž došlo k přerušení řízení podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., v rozhodném znění. Na návrh dovolatelů Nejvyšší soud pokračoval v řízení se správcem konkursní podstaty úpadkyně.

Dne 12. 7. 2007 byl prohlášen konkurs na majetek navrhovatelky. K přerušení řízení však nedošlo, neboť nejsou splněny podmínky § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., v rozhodném znění.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka, mají po právní stránce zásadní význam.

Zásadní právní význam dovolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) v řešení otázky, zda lze vydržet majetkové právo k obchodnímu podílu.

Podle ustanovení § 129 odst. 2 obč. zák. lze držet věci, jakož i práva, která připouštějí trvalý nebo opětovný výkon.

Podle ustanovení § 134 obč. zák. se oprávněný držitel stává vlastníkem věci, má-li ji nepřetržitě v držbě po dobu tří let, jde-li o movitost, a po dobu deseti let, jde-li o nemovitost.

A konečně, podle ustanovení § 151o odst. 1 obč. zák. lze vydržením nabýt právo odpovídající věcnému břemeni.

Odvolací soud poté, co uzavřel, že smlouvy, kterými nabyli dovolatelé obchodní podíly Č. - I. D., spol. s r. o., jsou neplatné, postupoval správně, zabýval-li se tím, zda připadá v úvahu vydržení obchodního podílu (ve vazbě na možnost jeho „držby“).

Za správný však Nejvyšší soud nepovažuje závěr, že vydržením lze nabýt pouze věcné právo, o kterém to stanoví zákon, tedy právo vlastnické nebo právo odpovídající věcnému břemeni.

Svůj závěr o nemožnosti vydržet obchodní podíl založil odvolací soud na tom, že obchodní podíl je souhrnem práv a povinností společníka ve vztahu ke společnosti. Proti tomuto názoru zajisté námitky mít nelze. Jde však pouze o jednu z možných charakteristik obchodního podílu. Obchodní podíl je současně majetkovou hodnotou, se kterou lze, jako s takovou, disponovat, tj. činit ji předmětem právních úkonů jako celek, nikoliv jen ohledně jejích složek, tj. jednotlivých práv a povinností.

Posuzuje-li se možnost vydržení obchodního podílu z tohoto pohledu, je třeba vzít v úvahu právě to, že bytí není věcí, jsou s ním spojena práva a povinnosti společníka společnosti s ručením omezeným stejně, jako jsou s akcií spojena práva a povinnosti společníka společnosti akciové.

Podle ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění účinném od 1. 1. 2001, se na cenné papíry vztahují ustanovení o věcech movitých, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak. Z uvedeného plyne, že akcii, jako cenný papír, lze vydržet podle ustanovení § 134 odst. 1 obč. zák. jako věc movitou. Za situace, kdy o možnosti vydržet akcii (jako věc movitou) nelze podle platné právní úpravy mít - přesto, že i akcie představuje souhrn práv a povinností akcionáře, tak jako obchodní podíl představuje souhrn práv a povinností společníka společnosti s ručením omezeným - žádné pochybnosti, by byl závěr, že obchodní podíl vydržet nelze, zcela nelogický. Ve prospěch závěru, že vydržení obchodního podílu je možné, lze argumentovat i teleologickým výkladem úpravy držby a vydržení a za použití zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník, zejména za použití zásady právní jistoty (§ 1 odst. 2 obch. zák.).

Teorie je jednotná v tom, že účelem institutu vydržení je umožnit nabytí vlastnictví držiteli, který věc dlouhodobě ovládá v dobré víře, že je jejím vlastníkem a uvést do souladu dlouhodobý faktický stav se stavem právním (viz např. Spáčil, J.: Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku. 2., doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 238). Z uvedeného plyne, že odmítnutí možnosti vydržet obchodní podíl by znamenalo poskytnout osobám, které jsou v dobré víře, že se staly společníky společnosti s ručením omezeným, menší míru ochrany a také menší míru právní jistoty,

než osobám, které jsou v dobré víře o tom, že jsou vlastníky akcií. Takový závěr není podle dovolacího soudu možný, neboť pro takové omezení ochrany není v obchodním ani občanském zákoníku žádný podklad.

Proto dovolací soud uzavřel, že vydržení obchodního podílu je podle platné právní úpravy, za analogického použití úpravy vydržení věcí movitých, možné.

Zbývá posoudit, jaký vliv měla na možnost vydržení obchodních podílů Č. – I. D., spol. s r. o., v projednávané věci skutečnost, že v době, kdy byly uzavřeny smlouvy o jejich převodu, nevztahoval zákon na akcie a jiné cenné papíry právní režim věcí movitých. K tomu dovolací soud uzavřel, že již před 1. 1. 2001 (tj. před účinností zákona č. 362/2000 Sb., který začlenil do zákona č. 591/1992 Sb., právní úpravu vztahující na cenné papíry právní režim věcí movitých) byly (přínejmenším) listinné cenné papíry vnímány značnou částí teorie a rovněž praxí jako věci (popřípadě jako majetkové hodnoty, na které lze vztáhnout analogicky právní úpravu věcí movitých), přičemž se diskutovalo i o tom, zda věci je pouze jejich hmotný substrát anebo cenné papíry jako souhrn práv a povinností, které představují.

Za stavu, kdy k podřízení cenných papírů režimu věcí movitých (zákonem č. 362/2000 Sb.) nedošlo na základě změny v obsahu práv a povinností do nich inkorporovaných, ale zcela nepochybně (neboť jiného logického důvodu pro takovou změnu není) na základě závěru, že jejich právní režim je třeba z důvodu ochrany jejich vlastníků i třetích osob postavit najisto, nebylo by logické dovodit, že ze skutečnosti, že právní předpisy neformulovaly právní režim cenných papírů dostatečně jednoznačně, plyne, že soud jejich majitelům odepře potřebnou ochranu. Z uvedeného vyplývá, že závěr, který učinil dovolací soud ohledně možnosti vydržení obchodního podílu po účinnosti zákona č. 362/2000 Sb., se uplatní i na právní vztahy vzniklé před jeho účinností

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání, rozsudek dovolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V dalším řízení bude na odvolacím soudu, aby posoudil, zda, popřípadě po jakou dobu byli dovolatelé v dobré víře o tom, že jsou společníky navrhovatelky.